

Stjepan Schmidt

EKUMENSKA SITUACIJA 1971

Dragi prijatelji!

Evo vam se otprilike nakon godinu dana opet javljam u želji da vam ponovno pružim kakav-takav pregled ekumenskih događaja prošle godine, da vidite kako smo daleko stigli na tom bitnom području života Crkve. Budući da sam lanijske godine već približno prikazao opći okvir u kojem se kreću ekumenski rad i gibanje, nije nužno da to ove godine opetujem. Možemo se, prema tome, odmah potpuno posvetiti promatranju značajnijih činjenica na različitim ekumenskim područjima. Ne radi se, naravno, o tom da obuhvatimo čitavo ekumensko zbivanje. To bi tražilo mnogo više negoli ovo nekoliko stranica i mnogo više vremena. Radi se tek o području odnosa između Katoličke Crkve i ostalih nekatoličkih Crkava, crkvenih zajednica ili Saveza Crkava.

Počnimo s *kršćanskim Istokom*, koji nam je, kako je poznato, po ustavu crkava i dogmatski bitno bliži, iako tu, s druge strane, još često postoje stalne poteškoće psihološke i druge naravi. Tu bih u prvom redu spomenuo službeni posjet koji je predjednik Sekretarijata za jedinstvo kardinal Willebrands u svibnju 1971. učinio autonomnoj *Grčkoj Pravoslavnoj Crkvi*. Već je sam posjet kao takav, nakon što stoljećima nije bilo sličnih službenih doticaja, s pravom bio obilježen kao korak povijesne važnosti. Obje su strane, naravno, bile svjesne da tu postoji još ne malo poteškoća: bolnih povijesnih reminiscencija i predrasuda. Glava Grčke autonomne Crkve, nadbiskup Jeronim, to je u svom govoru i jasno spomenuo. To važnije je da se kod posjeta nije zaustavilo na vanjskim svečanostima. Kad je katolička delegacija bila svečano primljena u sinodi Grčke Crkve, obje su strane bratski, ali i vrlo otvoreno izložile svoja shvaćanja u nastojanju da se različite poteškoće i sumnje, koliko je moguće, razjasne. Isto se tako postupilo kad se delegacija sastala s uglednim predstavnicima atenskoga pravoslavnoga bogoslovnoga fakulteta. Nakon posjeta Ateni delegacija je bila nekoliko dana gost Pravoslavne Crkve na Kreti, koja je, doduše, na grčkom narodnom teritoriju, ali crkveno ne ovisi o grčkoj Crkvi, nego o ekumenskom patrijarhatu u Carigradu.

Na području naših odnosa prema *Ruskoj Pravoslavnoj Crkvi* u Sovjetskom Savezu spominjem u prvom redu važne teološko-socijalne razgovore s Katoličkom Crkvom. Oni su počeli u prosincu 1967. u Lenjingradu. Nastavljeni su u prosincu 1970. u gradu Bari u južnoj Italiji. Tema je u ovom zadnjem slučaju bila: uloga kršćanina u društvu koje se nalazi u razvoju. U opširnom zaključnom komunikeu obje strane ustanovljuju kako je u mnogim točkama došlo do značajnoga slaganja, koje ima svoj korijen u velikoj blizini temeljnih naučavanja objiju Crkava.

Treba spomenuti i činjenicu da je predsjednik Sekretarijata za jedinstvo, u lipnju 1971., u ime Svete Stolice kao gost prisustvovao nacionalnom crkvenom saboru Ruske Pravoslavne Crkve. Na saboru je, kao što već znate, bio izabran novi poglavar te Crkve u osobi patrijarha Pimena. Osim čina izbora, sabor je također promotrio opće stanje Ruske Pravoslavne Crkve i njezin razvoj pod vladavinom pokojnoga patrijarha Aleksija. U tom je okviru također odobrio ekumenske inicijative zadnjih 10 godina i napose razvoj odnosa s Kat. Crkvom, te je dapače izrazio želju da se ti odnosi još više prodube. S druge strane treba spomenuti i to, da je koncil uzeo na znanje uklopljenje ukrajinske grkokatoličke Crkve u sklop Ruske Pravoslavne Crkve. Tu se, naravno, radi o činjenici, koja je posebno bolna za nas katolike. Da se to točno razumije, treba u prvom redu spomenuti da kardinal Willebrands — kao, uostalom, ni drugi gosti — nije bio prisutan pri stvaranju dotične rezolucije. Također nije moglo biti govora o kakvom protestiranju jer po općim pravilima gosti kao takvi ne ulaze u stvar niti zauzimaju stavove prema odlukama skupština kojima prisustvuju. Nakon svog povratka u Rim kardinal je ipak u javnom intervjuu izjavio da Katolička Crkva stvar smatra i dalje otvorenim pitanjem. Kardinal je doslovno izjavio: »I odviše je jasno da se ne možemo složiti sa shvaćanjem da je crkveni položaj istočne braće katolika u Sovjetskom Savezu bio riješen poništavanjem nekadanjih čina sjedinjenja.« Pošto je spomenuo lijep razvoj odnosa Katoličke Crkve s Ruskom Pravoslavnom Crkvom, kardinal je dodao: »I dok se dijalog ljubavi tako lijepo razvija, mi ostajemo i dalje čvrsto uvjereni da se tako teški problemi ne mogu rješavati odlukama samo jedne strane.« Na kraju intervjua kardinal je dodao da Sekretarijat za jedinstvo u okviru svojih doticaja s Ruskom Pravoslavnom Crkvom nipošto ne zaboravlja ni na našu grkokatoličku braću. Te su poteškoće, uostalom, jasan primjer kako na ekumenski rad spada i to da se kod bolnih točaka otvoreno gleda činjenicama u oči, ali da se ujedno o njima bratski i otvoreno razgovara.

Od zadnjega moga dopisa smijemo zabilježiti neki napredak također i u odnosima s *Rumunjskom Pravoslavnom Crkvom*. I tu postoji ista bolna točka, tj. da su katolici istočnog obreda uklopljeni u Pravoslavnu Crkvu. Ipak je vodstvo Rumunjske Pravoslavne Crkve posljednjih godina razvilo dobre odnose s Katoličkom Crkvom u Austriji i u Njemačkoj. Koncem 1970. se predsjednik Sekretarijata za jedinstvo sastao s rumunjskim pravoslavnim Patrijarhom Justinijanom, dok je ovaj boravio u služ-

benom posjetu u Njemačkoj. Uslijed daljnjeg povoljnoga razvoja dobili su u rujnu 1971. generalni tajnik Sekretarijata pater J. Hamer i podtajnik P. Duprey poziv da posjete Rumunjsku Pravoslavnu Crkvu, što su tokom listopada mjeseca i izveli s dobrim uspjehom.

Na području naših odnosa prema kršćanskom Istoku treba još spomenuti vrlo važno dopisivanje Svetog Oca s *ekumenskim Patrijarhom Atenagorom*. U svom pismu od početka veljače 1971. Sveti Otac svečano naglašuje da između Katoličke Crkve i »časnih istočnih Crkava« postoji, ne doduše savršeno, ali ipak gotovo puno zajedništvo. Odatle Sveti Otac izvodi dva zaključka: najprije da obje strane treba da poduzimaju sve da što prije dođe do toga, da se na kraju jedne koncelebracije obje strane mogu zajednički pričestiti istim Gospodinovim kaležom. Pripravljajući pak taj veliki dan, moramo nastojati, veli Sveti Otac, da se među našim klerom i našim vjernicima stvore i razviju pravi bratski odnosi. Patrijarh Atenagora je u svom odgovoru na to pismo naglasio da se slaže s tim shvaćanjem i s tim ciljevima. To naše gotovo puno zajedništvo s istočnim Crkvama, o kojemu govori Sveti Otac, doista je temelj naših ekumenskih napora, izvor poleta i ohrabrenja u neizbježivim poteškoćama, koje taj rad donosi sa sobom.

I u odnosima s kršćanima koji potječu od reformacije 16. stoljeća također nam je od zadnjega dopisa dano da zabilježimo značajne korake naprijed. Tako je naša mješovito-teološka komisija sa *Svjetskim luteranskim savezom* tokom 1971. godine dovršila svoje razgovore o vrlo bitnoj temi: »Evangelje i Crkva«. Predavanja, na kojima su se temeljili razgovori, bit će doskora potpuno objavljena, a zaključni izvještaj predložen nadležnim vlastima obje strana.

Tokom iste godine bila je stvorena nova mješovita teološka komisija istoga Svjetskog luteranskog saveza i Svjetskoga reformiranoga saveza s jedne i Katoličke Crkve s druge strane. Komisija će se osobito posvetiti važnoj temi teologije braka.

Mješovita teološka komisija koju imamo sa *Svjetskim metodističkim savezom* završila je prvu fazu razgovora i podnijela obadvjema stranama zaključni izvještaj. S metodističke je strane taj izvještaj već bio povoljno primljen na glavnoj skupštini Saveza, koja je održana ovoga ljeta u Americi (Denver), te je bilo zaključeno da se razgovori nastave. Kod te je glavne skupštine, osim katoličkih promatrača, sudjelovao i sam predsjednik Sekretarijata za jedinstvo. Njega je, dapače, vodstvo skupštine pozvalo da tu održi veliko predavanje. U njemu je kardinal ocrtao, u svjetlu Svetoga Pisma, veliko duhovno blago koje je zajedničko katolicima i metodistima, te čini solidnu bazu, na kojoj se obje strane mogu zajednički konfrontirati s problemima što ih današnje vrijeme postavlja Kristovoj Crkvi.

Dodajem još jedan značajan korak sjedinjenja Metodističke Crkve u SAD, koja broji oko 12 milijuna vjernika. Ona je u travnju 1970. donijela vrlo važnu rezoluciju o svojim odnosima prema Katoličkoj Crkvi.

Tu se službeno i svečano odrekla svih antikatoličkih članaka koji se nalaze u »Knjizi Reda«, temeljnom ustavnom dokumentu njihove Crkve. Izjavila je da odsada želi shvaćati i tumačiti te članke isključivo u duhu istine i ljubavi prema braći katolicima.

Veliki ekumenski uspjeh treba zabilježiti u našim odnosima s *Anglikanskom zajednicom*. Internacionalna teološka komisija što je imamo s Anglikancima saopćila je na kraju svojega zasjedanja u rujnu 1971. da je komisija uspjela stvoriti detaljno zajedničko tumačenje dogme Presvete Euharistije. Tekst toga tumačenja, koji je komisija poslala nadležnim vlastima obadviju strana, nije još bio objavljen. Svakako, već samo općenito saopćenje tako brojne i ugledne komisije ima veliku važnost te možemo s pouzdanjem iščekivati daljnji razvoj pitanja.

Posebno mjesto zauzimaju odnosi Katoličke Crkve s *Ekumenskim savjetom crkava*. Tu možemo prije svega ustanoviti da se i dalje snažno razvija ona opširna suradnja, o kojoj sam pisao u prikazu lanske godine. Ona obuhvaća najrazličitija područja od nauke do rada na misijskom, karitativnom i na socijalnom području, sve do rada za internacionalnu pravdu i mir. Napose bih ovdje spomenuo da je sekcija Ekumenskoga savjeta za studij »Vjere i ustava« Crkve digla broj svojih katoličkih članova od 9 na 12. Oni su vrlo ozbiljno i aktivno sudjelovali na skupštini te sekcije, koja se u kolovozu 1971. održala u Louvainu o temi: jedinstvo Crkve i jedinstvo čovječanstva.

Budući da se naša suradnja s Ekumenskim savjetom crkava tako snažno razvila, počelo se već prije nekoliko godina postavljati pitanje ne bi li Katolička Crkva zapravo trebala da kao član pristupi tom Ekumenskom savjetu. Sveti Otac je u lipnju 1969. prigodom posjeta centru Ekumenskoga savjeta u Ženevi izjavio da ta stvar donosi sa sobom mnogo pitanja teološke, pastoralne i psihološke naravi i da zbog toga još nije zrela za rješenje. Sekretarijat za jedinstvo proučava već dulje vrijeme, djelomice u direktnom doticaju s Ekumenskim savjetom, sve te različite vidike. Generalni sekretar Sekretarijata, P. J. Hamer, predložio je u svom nagovoru pred Centralnim komitetom Ekumenskog savjeta u siječnju 1971. u Adis Abebi čitav niz pitanja, o kojima ovisi rješenje toga problema. On je zaključio da je najveći dio tih pitanja praktično-pastoralne prirode i da se ona, prema tome, ne mogu rješavati toliko teoretskim koliko više praktičnim putem, tj. time da se Katolička Crkva i Ekumenski savjet malo-pomalo sve užom suradnjom sve bolje međusobno upoznaju. Samo tako će moći ocijeniti koje bi prednosti i koje poteškoće mogla donijeti sa sobom odluka tolikih razmjera i takve povijesne važnosti.

* * *

Kako vidite, na Istoku smo i unatoč poteškoćama pošli naprijed te su nam se otvorila nova područja rada. Na Zapadu napreduje tihi rad u studiju i u razgovorima. Sazrijevanje plodova traži tu, naravno, vremena, mnogo strpljivosti i ustrajnosti, a nada sve mnogo rose Duha Svetoga. Čitava je situacija upozorenje i opomena svakom članu Crkve da sa živom

vjerom primi naučavanje 2. vatikanskog koncila, da se pitanje jedinstva Crkve tiče svih bez iznimke. Zato svaki od nas mora biti svjestan svoje odgovornosti i dati svoj doprinos, napose onaj najdragocjeniji — molitve i žrtve.

U POVODU PRIKAZIVANJA CLAUDELOVA »NAVJEŠTENJA«

Razgovor s režiserom Jankom Marinkovićem

Otkad se bavite režijom dramskih djela i koje djelo smatrate svojim najvećim dosadašnjim uspjehom?

Kazališnom režijom bavim se od 1947. godine, dakle, evo sada već gotovo četvrt stoljeća. Od dana kad sam kao asistent prije 24 godine stupio u Jugoslavensko dramsko pozorište u Beogradu do danas režirao sam niz dramskih djela. Uz sadašnje »Navještenje« najdraži mi je bio rad na Wilderovoj trilogiji i »Alkesti«. Motiv otkupljenja, njegov smisao i njegova nužnost prvi put mi se u mitu o »Alkesti« učinio neobično važnim i neizostavnim u dramskom pjesništvu.

Što je kod Paula Claudela, tog velikog klasika našeg stoljeća, bilo presudno da vas osobno pokrene i oduševi za izbor njegove drame?

Prvi moj susret s Claudelovim opusom bio je prije petnaestak godina, kad sam pročitao njegovu dramu »Poniženi otac«. Čitao sam je u talijanskom prijevodu. Impresionirao me tada žar kojim se Claudel hvata ukoštac s opće prihvaćenim i danas sasvim definitivnim stavom Crkve prema likvidaciji papinske države. Tek kasnije, upoznavši njegova djela, počeo sam polako otkrivati neiscrpivost imaginacije, nepokolebivost vjere, ljepotu njegove iskrenosti. Claudel je za mene aristokrat među pjesnicima i pjesnik među aristokratima. Kao režisera osobito me privukla njegova sasvim samonikla dramaturška fatura. »Navještenje« je idejna drama bez idejnih sukoba, koja drži gledaoca u napetosti od prvog do posljednjeg stiha.

Zašto ste se odlučili da od golema piščeva opusa odaberete »Navještenje«, koje neki kritičari, pa i kod nas, smatraju njegovim najsnažnijim djelom? Ne predstavlja li Violaine iz drame ostvarenje bitne poruke evanđelja i nije li njezin lik neprestani izazov suvremenim kršćanima?

O »Navještenju« sam slušao još u školskim klupama, ali sam ga pročitao prvi put 1967. godine. U početku sam ga vrlo teško shvaćao, jezik mi je bio težak i, da sebi pomognem, počeo sam djelo prevoditi na naš jezik. Prevođenjem i kasnije radom s glumcima na tekstu počeo sam polako otkrivati dio onoga što ta drama u sebi krije. Nakon dvije obnove i preko dvadeset izvedbi počeo sam se, kako se običava reći, zaljubljivati u komad. I mislim da je to prva, prava i velika ljubav u mom životu.

Vrlo bi mi bilo teško odgovoriti u ovoj fazi moga odnosa prema Claudelovu djelu na pitanje da li je Violaine ostvarenje bitne poruke evanđelja. Za mene je ona bila »službenica Gospodnja«, čovjek koji se predao bez otpora